

SZEMLE

MAGYAR NÉVTANI KUTATÁSOK ITTHON ÉS HATÁRAINKON TÚL Névtani tanácskozás Jászberényben, 2003. október 17–18. Szerkesztette FARKAS FERENC. Budapest, 2004. 212 lap

2003 októberében névtani tanácskozásra került sor a Szent István Egyetem Jászberényi Főiskolai Karán. Közel harminc meghívott előadó vett részt rajta: Magyarországot huszonhat, a határon túli magyar névtudományt négy kutató képviselte.

A kötet huszonkilenc előadást tartalmaz az előadások sorrendjében. Olyanokat is, melyek felolvasására – időhiány miatt – a helyszínen nem adódott lehetőség. S amint a zárszóból kiderül, ennél még több előadás is elhangzott, de ezek nem szerepelnek nyomtatott formában. Az előadások – tartalmuk szerint – két fő csoportra oszthatók: tizenhétnek témája a személynevek, tizenháromé a helynevek (egy előadásban mindkettőről szó esett). A kötet elején és végén olvashatók a konferencia megnyitó és záróbeszédei, amelyeket a nyelvész szakma és a Jászberényi Főiskolai Kar képviselői tartottak. Utóbbiak nem először biztosítottak helyszínt és háttérrel egy-egy rangos nyelvészeti tanácskozáshoz.

A **személynevek** tárgyában átfogó tudománytörténeti előadás hangzott el B. GERGELY PIROSKÁTÓL, aki a történeti személynévkutatásról szólt, illetve ÖRDÖG FERENCŐL, aki összegezte a magyarországi személynévkutatás újabb eredményeit – mindketten gazdag bibliográfiával, az eddig elérték felsorolásával, értékelésével, nem feledkezve meg a jövőbeni teendőkről, célkitűzésekről sem.

Szintén áttekintő jellegű volt HAJDÚ MIHÁLY előadása a névválasztási motivációkról a történetiségben, számtalan példával illusztrálva az elhangzottakat. FERCSIK ERZSÉBET hasonlóképpen mutatta be egymással rokon keresztnéveinket és keletkezésüket.

Ugyancsak történeti megközelítésű volt, ám konkrét korpusz vizsgálatán alapult VARGA JÓZSEFNÉ bemutatása a 18–19. századi felső-rábaközi felekezeti keresztnévhasználatról. KOI BALÁZS szülőfaluja, Tiszabezdéd írásbeli ragadványneveit ismertette szintén egyházi (református) anyakönyvek alapján. OLLÉ VIKTÓRIA rövid mutatványt vitt a konferenciára a Csánki-féle történeti földrajz készülő családnévmutatójából (ez a kötet legrövidebb írása – az elhangzott magyarázatokra nem volt szükség, hiszen a mutatvány mellékelve van az előadás bevezetője mellé).

A „kortárs” személynévhasználattal három előadó foglalkozott. RAÁTZ JUDIT kutatása az új, 2004-ben életbe lépett névhasználati törvény hatásairól, lehetőségeiről szólt a kérdésben leginkább érintett korosztály, a huszonévesek bevonásával, kérdőíves felmérés alapján. Kettő a modern technika hatását mutatták be a személynevek körében: NEMESCSÓI KATALIN a mobiltelefonos névhasználat trendjeit, logikáját, BARKÓCZY LÁSZLÓ pedig egy lehetséges internetes nicknév-típológia felállítását vázolta fel.

Elhangzottak még egyes (irodalmi) művek személynévi anyagának vizsgálatán alapuló előadások is. Ezek közül BÍRÓ FERENC és KALCSÓ GYULA közös írása a Heltai Gáspár „Dialógus”-ában fellelhető megszólításformákat tipizálta és értelmezte. KORNYÁNÉ SZOBOSZLAY ÁGNES Németh László „Gyász” című regényében vizsgálta a becéző képző sajátos írói és beszélt nyelvi használatát, a kettő közti átfedéseket. Ugyan nem szépirodalmi művet vesz alapul, de itt említem meg FÜLÖP LÁSZLÓ előadását a „Nagyivánban” (Nagy Iván „Magyarország családai czímerekkel és nemzedékrendi táblákkal” című munkájában) található történeti becenevekről.

A konferencia címében meghirdetettekhez hűen a határon túli személynévkutatás eredményei is fontos szerephez jutottak. VÖRÖS FERENC a felvidéki, MIZSER LAJOS a kárpátaljai, VIRÁG GÁBOR a vajdasági kutatások helyzetéről, eredményeiről szolt.

A **helynevek** tematikája hasonlóan gazdag. Elöljáróban meg kell említenünk, hogy a tizenhárom előadás java a történeti helynevekkel és azok kutatásával kapcsolatban osztotta meg a kutatói tapasztalatokat a közönséggel.

Összefoglaló, az egyes részterületeken eddig elérteteket értékelő előadást tartott FARKAS FERENC a terepmunka, helynévgyűjtés mikéntjéről, módszertanáról (erdélyi példákkal illusztrálva mondandóját), valamint VINCZE LÁSZLÓ a belterületi helynevekről. KRISTÓ GYULA betegsége miatt sajnos nem tudta megtartani az előadást, amely igen pontosan és éles szemmel tekintett végig a történeti helynévkutatás múltján, s sorolta fel annak teendőit. (A tanár úr a kötet megjelenését már nem érthette meg – halála fájdalmas veszteség a magyar nyelvtudomány számára is.)

A magyarországi helynévkutatás eredményeiről szolt HOFFMANN ISTVÁN a szórványok és oklevelek helyneveinek vizsgálata kapcsán. TÓTH VALÉRIA a helynevekben megfigyelhető hangváltozásokra és azok tanulságaira hozott példákat. RÁCZ ANITA Bihar vármegye, CS. NAGY LAJOS Tordatúr, UNTI MÁRIA a Csallóköz történeti helyneveit vizsgálta.

A határon túli helynévkutatással kapcsolatban több előadást is hallhattak az érdeklődők. CSOMORTÁNI MAGDOLNA az erdélyi, N. CSÁSZI ILDIKÓ a felvidéki állapotokat ismertette.

A névtan és a helynévkutatás egyéb kérdéseit vetette fel JUHÁSZ DEZSŐ, amikor előadásában terminológiai és tudományrendszertani kérdésekről értekezett. A tudományterület kereteit tágítva nyelvpolitikáról és nyelvi tervezésről szolt előadásában VÖRÖS OTTÓ, amikor a jelenlegi felvidéki hely- és személynévadásról beszélt.

A kötetben az írások elrendezésének az elhangzás sorrendje volt az alapja, nem pedig a hagyományosabb tematikus válogatás vagy a szerzők nevének ábécébe rendezése, kicsit nehézkes azonban így a benne való tájékozódás. A sűrűnek tűnő nyomás sem könnyíti meg az olvasást, ennek nyilván terjedelmi okai voltak. Emellett sajnálatos és zavaró a számtalan sajtóhiba, amely végigkíséri az egész kötetet. Összefoglalóan azonban elmondhatjuk, hogy a huszonkilenc elhangzott előadás gazdag és színes válogatást nyújtott a magyar nyelvterület határon inneni és túli képviselőinek munkáiból, elgondolkodtató és továbblépésre sarkalló gondolatok hangzottak el, s az egész tanácskozás színvonalára méltó volt a névtudomány eddig elért eredményeihez. Köszönet mindeztért a szervezőknek és a kötet megjelentetőinek.

VÉGH FRUZSINA